

DEMOKRACIJA

Leto IX. - Štev. 36

Trst - Gorica 9. septembra 1955

Izhaja vsak petek

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 16.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-48127

Bazovica

Pretekli tork smo se zopet spominjali naših borcev za svobodo, katerih mladost je ugasnila v ranem bazoviškem jutru, ugasnjena od pušk eksekucijskega voda čuvarjev režima, ki je Italiji zagnil s temnim plaščem nasilja in je v njej uvedel moreče ozračje diktature in totalitarizma. Daleč smo od tega, da bi trdili, da smo takrat bili edini, ki so nas v Italiji preganjali, zapostavljali, zapirali in konfinirali. Naši trpinji so se v ječah in konfinacijah prepogosto srečevali z italijanskimi političnimi preganjanci, da ne bi spoznali, kako trda knuta Mussolinija in njegovih oprtnikov ne pozna prizanesljivosti do vsega in vsakega, ki ne mara ponižno ukloniti hrbta in sprejeti za svoje, kar reče in ukaže nezmotljivi vodja. Toda pri nas je bilo vendarle huje. Ideološkemu besu se je pridružil še nacionalistični bes, političnemu zapostavljanju še veliko huje, neznošljive narodnostno zapostavljanje.

Ukaz je bil, da je treba slovensko manjšino kot narodnostno skupino uničiti. Odgovornim ni niti od daleč prihajalo na misel, da bi bilo pravilneje prav nasprotno: nuditi ji znošne pogoje življenja, omogočiti ji, da vzraste v novo državo in se s svojo usodo sprijazni.

Zato se ne smemo čuditi, da je v takih okoliščinah slovenski odpor dobil dvojno lice: ideološko, proti diktaturi kot taki, in narodnostno-revnično nacionalistično. Slednje je bilo razumljiva in naravna reakcija na narodnostno zapostavljanje, katerega je preprosti človek, ki se za politiko neposredno ne zanima, občutil še huje kot pomanjkanje notranjopolitičnih demokratičnih svobod.

Naši italijanski soseskani se pri obravnavanju slovenskega stališča in hotenja v času med obema svetovnjima vojnama navadno ustavljajo samo pri drugem licu. V naši takratni borbi vidijo samo odpor proti Italiji kot takšni, pozabljajo pa, da je osnovni vzrok vsega prav isti diktatorski in nasilni sistem, proti kateremu se sami, v osrčju svoje države, niso borili s prav nič drugačnimi sredstvi, kot so se jih v trenutkih, ko je mera potrpljenja odpovedala, poslužili tudi nekateri pripadniki tukajšnje slovenske narodne manjšine. Če se na eni strani takšna dejanja smatrajo za junstvo, bi jih tudi tu ne smeli obsojati. Tolmačenje Bazovice v smislu kot ga je takrat postavil fašistični tožilec, danes ni več umestno, ker ne upošteva okoliščin, do katerih nikdar ne bi prišlo, če bi bilo postopanje s slovensko manjšino drugačno.

Tržaški Slovenci se tega dobro zavedamo. Zato ne slavimo starih bazoviških mučencev kot borce proti državi, v kateri so živeli, temveč kot borce proti sistemu, ki jim je v tej državi zagrelnil življenje. Ne pozabimo, da so nam odvezli najdragocenejše osebnosti, svobodo, pravico na uporabo lastnega jezika, da so nam izpremenili imena, da so nam zaprli vse slovenske šole. To je bil naš doprinos k skupni borbi za svobodo, ki so jo teptali, za človečanske pravice, ki so nam jih odrekli. Pri tem ni umestno, da bi z lekarniško tehtnico ugotavljali razlike med taktiko in gesti primorskih Slovencev in italijanskih odporniških gibanj. Vsek je pač delov v način in je stremel v isto stran, kakor in od koder je pričakoval hitro rešitev.

Ko je italijanski ministrijski predsednik ob letošnji desettletnici o svoboditve govoril o žrtvah, ki so padle, je poudaril, da izreka priznanje vsem, ki so žrtvovali sebe za svoje ideale. Ljudem, ki izpostavljajo za dosego nekega cilja samega sebe, ne sme in ne more nihče odrekati priznanja. Človeška družba bo vedno rabila ljudi, ki se ne strajajo odhoda v večnost, pri katerem neha vsak sebični račun. Oni kričijo pot v bodočnost, v najtemnejših trenutkih so največkrat edini zublji protesta in upora človeške vesti.

Takšni so bili Ferdo Bidovec, Franc Marušič, Zvonimir Miloš in Alojzij Valenčič. Borci za svobodo, glasniki teptanih, tožniki pred Bogom in ljudmi. Zato jih slavimo.

V znamenju medsebojnega pomirjenja in stremjenja, da bi Slovenci in Italijani na vseh stičnih točkah zaživel kot dobri sosedje, naj bi obojem ostala Bazovica kot opomin in opozorilo, da smo tu eni in drugi. Medsebojno prerekanje, ki ga spremljajo nacionalistične nestrpnosti, od sedaj ni rodilo dobrih sodov, pač pa le zlo in nesrečo. Zakaj ne bi poskusili enkrat z dobrim sosedstvom?

Utvare o skupnosti in enotnosti

Slovenci na Tržaškem, Goriškem in Videmskem, kot vsi zamejski Slovenci sploh so v grozeči nevarnosti za svoj narodni obstoj. In narodni obstoj, to je in mora ostati ohranitev narodnostne individualnosti svojega jezika, svojih narodnostnih običajev in vrednot, svoje zavesti, da je vsak poedinec pri padnik slovenskega narodnega telesa in slovenske skupnosti, to so predpogoji za obstoj slovenskega naroda.

Slovensko ljudstvo je prežeto z željo za združitve vseh narodnih sil, ker se spominja onih nedavnih časov, ko smo imeli na Tržaškem in v Istri samo eno narodno organizacijo, ki je vodila tržaške Slovence in Hrvate od uspeha do uspeha, od pridobitve do pridobitve pod okriljem skupnega vodstva, ki je stalo in delovalo na narodni podlagi in čigar izraz je bilo društvo »Edinost«. Vsi slovenski narodni domovi, vsa kulturna in prosvetna društva, vsa športna društva, slovensko dramsko in operno gledališče, Glasbena matica, Sokol, vse naše gospodarske ustanove, zadrugi, posojilnice in banke — splošno vse, kar je bilo slovensko, je bilo plod in sad ene same misli, ene same ideje: ohranitev slovenstva na teh tleh, kjer so naši pradedje že preko 1300 let živeli, delali in se borili za svoj obstoj. Takrat bila slovenska skupnost in enotnost zgrajena na skupnih idejnih temeljih, ki so bili last in ponos vseh tržaških Slovencev — z nezahvalno izjemo — in ti skupni temelji so bili: narodnost, vera in svoboda.

Slovenska demokratska zveza se je že večkrat izrekla za skupno nastopanje tržaških Slovencev v vseh vprašanjih, ki se tičejo obrambe narodnih pravic in narodnega obstoja. In pri tem ostane.

Danes pa prihaja glas iz vrst komunistov, ki vadi vse Slovence v skupno in enotno kulturno organizacijo pod skupnim vodstvom, pri čemer pa naj bi vsaka skupina ohranila svojo dosedajšnjo politično organizacijo in neodvisnost.

Ali je danes, ko imamo v Trstu toliko političnih in kulturnih idejnih različen organizacij, mogoče skupno delovanje? Kakšne so te organizacije? Kdo so? »Komunistična partija za Tržaško ozemlje«, ki je pod italijanskim vodstvom in ki je v resnici le veja Togliattijeve komunistične partije Italije. »Neodvisna socialistična zveza«, ki je nek spoj med neodvisnimi komunisti Cucchi in Magnani in med slovenskimi in italijanskimi komunisti Titovega kova, katere stoji tudi pod italijanskim vodstvom. Na drugi strani so »Slovenska demokratska zveza« in »Slovenska katoliška skupnost«, ki sta na neredni in demokratski podlagi. In v sredi med obema, ki nagiba bolj na komunistično stran, je omizje, ki izdaja »Novi list«.

Začetek in konec vsega slovenskega stremjenja in nehanja, to je naš najvišji cilj: biti in živeti kot narod, svobodni narod.

Slovenci moramo posvetiti vs

Tržaškem ozemlju svoje delo in skrb slovenski manjšini, njenemu razvoju in napredku v duhu londonskih dogovorov v zaščito vseh tam prizanih pravic. Tako politika naše narodne manjšine je politika etnične samoohrane, je borba za naš narodni obstoj, je borba obrambe in ne napada. Zato mora biti vse naše delovanje na vseh področjih javnega življenja, na političnem, kulturnem, socialnem in gospodarskem, usmerjeno v obrambo naše narodnostne individualnosti, ali na kratko, naše narodnosti. In kako bomo svojo narodnost? S tem, da vsakemu Slovincu in Slovenki vzbujamo in kažemo na narodno zavest. Ali so ljudje, ki so komunisti in pod disciplino komunističnih političnih strank, ki so v rokah drugorodcev, v stanju resnično in stvarno vzbujati v Slovincih narodno zavest? Ob tem vprašanju naj postojijo in razmišlja vsak tržaški, vsak zamejski Slovenec!

Slovenski komunisti, ki so organizirani v komunističnih strankah, z Italijani na vodilnih mestih, katerim je internacionalizem eno izmed vodilnih načel in katerim je Kitajec-komunist prav tako braj kot Slovenec ali Nemec, nimajo večjega interesa na obstoj in razvoj slovenske manjšine; in če vseeno tak interes na zunanji kažejo, stori to ne iz narodnega prepričanja, ampak iz taktike za prodiranje v vrste Slovencev in za širjenje med njimi komunistične in ne narodne zavesti. To velja za one od Komunistične partije za Tržaško ozemlje, kakor za titove, ki so se vpregli v komunistični voz

tako imenovane Neodvisne socialistične zveze. Vse te »fratelančne« stranke, ki pridigajo komunistično fratelanco, ubijajo v Slovincih čut narodnosti, ki je predpogoj za ohranitev naše narodne manjšine. Komunistična fratelanca je odtujila Slovincem več ljudi kot vsa fašistična nasilja petindvajsetih let.

Zato se ne more Slovenec, ki mu je do ohranitve naše tudi z londonskimi dogovori priznane in zajamčene narodne manjšine, strniti s komunisti v enotne kulturne organizacije.

Ali še več. Naše kulturne in prosvetne organizacije so osnovane in delujejo na temeljih narodnosti, vere in svobode, komunistične pa na internacionalizmu, materializmu, protivestvu in zanikanju svobode posameznika. Ubiti v našem človeku v zamejstvu moralne vrednote, ki izvirajo iz krščanske kulture, pomeni obsoditi ga v neizogibno narodno smrt.

Adenauerjeva pot v Moskvo

Na čelu zahodnonemške delegacije je na povabilo sovjetske vlade večeraj odpotoval v Moskvo kancler Adenauer.

Gre med drugim za vprašanje združitve obeh Nemčij ter za določitev bodočega položaja Nemčije v Evropi.

Svet se zanima, pod katerimi pogoji so Sovjeti pripravljeni dopustiti nemško združitve, saj od teh v veliki meri zavisi bodoči razvoj odnosov med velikimi silami.

Bližnji dnevi nam utegnejo dati odgovor na mnoga vprašanja.

Beseda o razorožitvi

Beseda »razorožitve« se je prvič pojavila v mednarodnem diplomatskem jeziku pred šestindesetimi leti. Leta 1899 je zadnji ruski car Nikolaj II. poskušal na prvi haški mirovni konferenci prepričati velesile o potrebi sklenjenja vojaških sil. Njegova pobuda ni našla razumevanja. Razorožitveni načrti in zapiski razorožitvenih konferenc in razorožitvenih komisij polnijo arhive in vendar se do danes še ni posrečilo, da bi združili oboroževalno tekmovalstvo.

Po prvi svetovni vojni je Zveza narodov v svojih pravilih, po drugi svetovni vojni pa so Združeni narodi v svojih določilih postavili razorožitev na važno mesto svojih naporov za pomirjenje v svetu. Razorožitvena komisija ženevske lige je v petih letih priklicala k življenju mirovno konferenco, ki jo je Hitler pognal v zrak. Tudi dolgotrajne debate Združenih narodov niso mogle prepričati, da bi Vzhod in Zahod v znamenju hladne vojne ne tekmovala z neprestano krepitvijo svojih vojaških sil. V 56 letih od haške konference je zmanjšanje oboroževalnih bremen, pod katerimi tako hudo trpijo narodi, ostalo zgolj tiha želja davko-

plačevalcev. Z izpolnjevanjem tehnične in vojne znanosti je to breme postalo še neprimerno težje. V vzdušju popuščanja napetosti, ki je po ženevski konferenci zajelo svet, izgleda, da se bodo razgovori o razorožitvi nadaljevali. Pri podkomisiji Združenih narodov se kopirajo novi predlogi. Podkomisija sestavljajo tri zahodne velesile, Sovjeti in Kanada. Izgleda, da je izoranih že nekaj brazd soglasnosti. V te brazde bodo morda posejali rodovitno seme, predno pa bo zraslo in dozorelo, bo trajalo še dolgo.

Razorožitvena konvencija

Soglasnost je v tem, da bi izdelali razorožitveno konvencijo vsaj glede števila vojaških sil štirih velesil. Sovjeti so se dolgo zoprtavljali tem zahtevam in vztrajali na pogojih, da vse države svoje današnje vojaške sile reducirajo po določenem odstotku. To bi sedanjemu nadmoči Sovjetov na tako imenovanem »konvencionalnem orožju« in številu čet potrdilo za vse večne čase, kar pa je za zahodne sile nesprejemljivo. Te so zastopale mnenje, da mora predstavljati razorožitev ravnotežje vojaških sil. Odkar pa so Sovjeti v maju sprejeli zahodne pobude, je ta spor zaenkrat poravnal. Po sovjetskem predlogu, ki ponavlja pobude Zahoda, naj bi Sovjetska zveza, rdeča Kitajska in Združene države ne vzdrževale več kakor vsaka po pol milijon mož pod orožjem. Velika Britanija in Francija bi imele vsaka po 650 tisoč mož, manjše države pa največ po 200 tisoč mož. Vzhodni in zahodni blok bi se na ta način nekoliko izravnala, medtem ko sta do sedaj sovjetska in kitajska vojska daleč presegali ostale države. Ta načrt izgleda sprejemljiv za velesile, saj postavlja izhodišče, o katerem je možno razpravljati.

Vsi sporazumi glede obsega posameznih armad pa sami po sebi le malo pomenijo. Potrebno je nadzorstvo, da se bodo države teh sporazumov tudi držale. To nadzorstvo pa visi še v zraku. V demokracijah državah, v katerih se vse razvija na odprtem odru in ob polni luči javnosti, nadzorstvo ne bi povzročalo posebnih težav. Totalitarne diktature pa zavijajo vse, kar se pri njih doma dogaja, v neprodarno meglo državnih skrivnosti in je vsako nadzorstvo javnosti nemogoče. Ali je pod takimi okoliščinami sploh mogoče postaviti za jamenčev stroj nadzorstva? Kar sta Eisenhower in Eden na ženevski konferenci predlagala, so zgolj ukrepi, po katerih je mogoče pravčasno preprečiti presenetljive in zahrbtnje napade.

Edina možnost, da je neka drža-

„Nova buržoazija“ v današnji Sovjetski zvezi

Uredniki pri »Delu« so izredno živčni, kadarkoli jih potiplješ za razumnostjo žilico. V prejšnjih časih so se s posebno zavistno naslodo obregali ob adolterske naslove in se napihovali s falirano studentarjo, ki vrešuje današnji progresivni svet. Zdi se, da gospodje pri »Delu« niso popolnoma na liniji svoje asociativne domovine, ali da so vsaj v veliki zamudi z razvojem in dogodki v Sovjetiji. Zato morda ne bo odveč, če jim nekoliko osvežimo poglede na Moskvo in njene muhavosti.

Ali obstoja v socialistični očetnjavi nova »buržoazija« ali nekaj podobnega?

Današnji socialni stroj v Sovjetiji je zamislil in ustvaril Stalin. Vse do leta 1936 je sovjetska zakonodaja delila svoje podložnike v dva neenaka dela. V državljane in v osebe, ki niso imele niti aktivne niti pasivne volilne pravice, ki so bile torej v vsakem oziru brezpravne. Prav po isti poti je zvesto capljaj tudi Tito. Razumnost, inteligencija, se pravi znanstvenik, tehnik, šolnik, celotno izobraženstvo sploh je sicer uživalo kot delavna plast državno-meščanske pravice. Moralo je služiti sovjetski državi, moralno in stvarno pa so ga gospodarji klevetali na vse pretege. Približno tako, kakor to počeno je vedno prav pridno pri »Delu«. To razumnostjo je veljalo kot »buržoazna inteligencija«, ki naj gara samo toliko časa, dokler se ne vzgoji nova »proletarska inteligencija«, ki naj bi predstavljala mož-

ganski trust komunistične revolucije. Propaganda je pridno in vztrajno zmerjala staro razumnost. Sprejemal je diktatorsko voden partijo je bil za te ljudi izredno otežkočen, njihovih gmotnih zahtev gospodarji niso upoštevali. Posebno hude čase je staro razumnost preživljalo v letih 1928-34. Takrat v Sovjetiji praktično ni bilo trgovine. Prebivalstvo so oskrbovale tako imenovane »zaprtje aprovizacije«. Take aprovizacije so obstajale za vsak posamezni poklic. Vlada pa je skrbela za to, da je rubelj predstavljal najrazličnejše vrednosti po tem, v čigavem žepu je tičal. Ena in isto blago je imelo različne cene. Inženir je nominalno prejemal znatno višjo plačo od delavca, zato pa je inženir plačeval v svoji aprovizaciji za isti predmet večkratno ceno kakor pa jo je plačeval delavec v svoji aprovizaciji.

Medtem ko so se propagandisti niti napadi proti staremu razumnstvu nadaljevali, se je skoraj neopazno premaknilo gmotno razmerje. Orjaški industrializacijski načrti so pripeljali sovjetsko vladavino v odvisnost od znanstvenikov in tehnikov. Delavci so sicer še vedno prejemali blago poceni, vendar samo najpotrebnejše predmete. V aprovizacijah razumnških poklicev pa so se čedalje bolj kopičile raznovrstnosti blaga, ki so jim jamčile boljše in udobnejše življenje. Tako si je vladavina neopazno osvojila razumnški sloj. Takrat se je rodila tista plast, ki jo danes imenujemo »nova buržoazija«.

Kmalu za tem je Stalin vpeljal nov ukrep. Nekaj sto tisoč delavcev in kmetov je odpotval v tovarne, znanstvene »vavode, laboratorije in pisarnah, kjer naj bi jih starši razumniki izučili in izurili. Z ogromnim razkošjem in orjaškimi gmotnimi in človeškimi silami se je Stalinu posrečilo, da je nekaj kmalu tako imenovano »staro« inteligenco povečini zamenjal z novo »rdečo« inteligenco.

Ko je bil ta postopek skoraj že zaključen, je izšel zakon, ki je strogo zahteval določeni študij za vsakogar, ki se je hotel povzpeti na vzgor. Istčasno so proglasili enotnost »inteligence« in enakopravnost vseh državljanov pred zakonom. Dosedanje obravnavanje razumnstva so podvalili Trockemu in opoziciji. Lep poklon urednikom »Delu«! Propaganda, po kateri zaslužijo in živijo vsi enako in po kateri bi moral biti delavec v primerjavi z drugimi razredi bolj plačan, to propagando so žigosali za »antimarksistično hujkanje«. Stalin je razglasil novo načelo: »Vsa po svoji sposobnosti in vsakomur po njegovem delu« kot podlago socialističnega gospodarstva. Povečevanje telesnega dela je prenehalo. Duhovno in predvsem »stvariteljsko« delo so postavljali na oltar. Propaganda je zahtevala, da mora razumnost v ljubeznjivo in zaupanjem opravičevati svoje poslanstvo. V bistvu je šlo pri tem za dosledni stroj vzpodbujanja za produktivno delo v okviru totalitarnega državnega gospodarstva. Vsakdo naj bi se zavedal, da doseže večje zmogljivosti na ta način, da se uči in ima zato tudi pravico do boljšega življenja. Pravzaprav bi morali to doseči s pomočjo dohodkov. Namesto aprovizacij je nastopila državna trgovina s svojimi zapeljivostmi. Cene so postale enotne. Tudi rubelj naj bi dosegel enotno vrednost in absolutno veljavo. Neprerpane pomanjklivosti gospodarstva pa niso dovolile, da bi lahko določali plače po zmogljivosti. Morali so se poslužiti vrste ukrepov, ki so zajamčili privilegirano sloju blago, užitek in stanovanje.

Takrat, leta 1935, so izdali tudi geslo: »Življenje naj bo lepše in veseljeje.« Takrat so odprli nove trgovine, državne modne salone in prirejali prve modne revije. Takrat se je odpejala tovarišica Jemčurkova, Molotovljeva žena, kot predsednica največjega državnega parfumerijskega in kozmetičnega trsta v Ameriko, da bi tam preučila najnovejše izsledke na tem področju. Po njeni vrnitvi je trust odpeljal po vsej Sovjetiji luksuzne parfumerije. V Moskvi so opremili nekaj lepotehihi salonov, ki so jih založili z najmodernejšimi aparati tuje. Proletarski stil so zavrgli. Mladi komunisti naj bi se naučili vezati kravate, lepega vedenja in negovanja. V armadi in po pisar-

(Nadaljevanje na 2. str., 5. stolpec)

Podtajnik Russo v Trstu

Dne 31. avgusta je podtajnik v predsedništvu vlade, Eksel. Russo, prisel v Trst in je sprejel ob 6-ih pop. na prefekturi tržaške občinske odbornice in svetovalce, načelnike političnih skupin. Razprava, ki je trajala od 6-ih do 7.45 pop je bila zelo informativna. Dr. Russo je podal gledanje vlade na glavne tržaške probleme. Zakon o Rotacijskem fondu bo kmalu izglasovan, pristaniška konferenca, predvidena v londonskih dogovorih, bo v Trstu v drugi polovici oktobra, o prosti coni bo komisija podala svoje mnenje še tekom septembra, regionalna ureditev uprave z deželo Trst-Videm-Gorica je težji problem in ni še zrel. Dr. Russo je povedal, da je bil v Rimu ustanovljen pri predsedništvu vlade poseben urad za tržaške zadeve pod imenom »Ufficio Trieste«, na katerega naj se obračajo Tržčani v vseh zadevah.

Med debato je govorilo od 19 prisotnih 7 svetovalcev. Dr. Agneletto je opozoril podtajnika na škodo, ki prizadeva tržaški industriji izseljevanje v Avstralijo največ kvalificiranih tržaških delavcev; dogovor med Rimom in Avstralijo je hotel znižati tržaško brezposelnost, v resnici pa se izseljujejo kvalificirani delavci, ki imajo delo in zaslužek. Dalje je dr. Agneletto opozoril dr.

Russo, da se po enem letu posebni statut za manjšine v Trstu še ne izvaja in je priporočil objavo in izvajanje statuta. Končno je še omenil položaj Tržčanov, ki so se pod fašizmom izselili, izgubili italijansko državljanstvo in se med vojno ali po vojni zopet vrnili v Trst. Tem ljudem je treba omogočiti zopet pridobitev državljanstva, kajti pod upravo Italije ne more več biti izgovora, da ne more Rim vršiti na tem ozemlju svoje pravice o osporovanju pridobitve.

7. t.m. je predsednik vlade, Segni, sprejel podtajnika Russo, ki ga je podrobno obvestil o razgovorih, ki jih je imel v Trstu.

Italija sklicuje konferenco o tržaškem pristanišču

Italijanska vlada je povabila vlade Avstrije, Češkoslovaške, Nemčije, Jugoslavije, Svice in Madžarske, da sodelujejo na posvetovalni konferenci o prosti coni v Trstu, predvideni v londonskem sporazumu o soglasju.

Mednarodna konferenca, katero sklicuje italijanska vlada, ima namen posvetovanja z zainteresiranimi državami zato, da se okrepi pristaniški promet v soglasju z določbami spomenice o soglasju.

VESTI z GORIŠKEGA

V službi sovraštva do Slovencev? „Nova buržoazija“

Ze nekajkrat doživljamo Sloven-
ci v Italiji dokaj čudno igranje neka-
terih italijanskih osebnosti. Zada-
nji tega smo brali v »Demokraciji«
in senatorju Tessitoriju in o
prof. Diegu De Casturu. Prvi je bil
nekod vnet zagovornik spoštovanja
pravice vseh Slovencev v Italiji
drugi pa je pred nekaj meseci se-
stavil in predložil vladi celo osnu-
tek deželne statuta s točnimi in
v neka meri tudi zadovoljivimi do-
ločili glede zaščite Slovencev.

Kar naenkrat pa sta se oba zo-
pet oglasila na javni pozornici in
govorila na tak način, kot da bi
Slovence posebno sovražila.

V senatorju Tessitoriju moramo
tako zadržati beležiti že večkrat.
Iz tega prihajamo do vtisa, da oba
ti osebnosti sproti preključeta, kar
sta prej postenega o ravnanju v
Slovenici mislila in predlagala.

Imamo tudi vtis, da govorita o-
ba pozitivno, ko je zaščita Sloven-
cev daleč od cilja; negativno pa
vselej, ko se zadeva po določilu u-
stave bliža rešitvi!

Pozitivni nastopi naj bi pri o-
menjenih imeli namen usvajati na-
šo narodno manjšino v zahtevi in
pričakovanju zaščite, svetovno jav-
nost pa slepiti z zagotavljanjem, da
je Italija res demokratična, saj bo
vendar zaščitila prav vse jezikov-
ne manjšine v svojih mejah, tudi
Slovence.

Negativni nastopi naj bi imeli
pa namen vplivati na vlado, da ne
bi priznala take učinkovite zaščite,
ki bi Slovence pustila pri življe-
nju, hkrati pa slepiti italijansko
javnost in ves zapadni demokrati-
ni svet z lažanjem, da uživamo že
popolnoma vse naše pravice, tudi
jezikovne pravice v javnih uradih
in spisih.

Ko pa jima argumenti zmanjka-
jo, se vržejo na slovenski jezik kot
tak in po svoje tolmačita, da naši
bratje v dolinah Režije, Tera in
Nadiže ne govorijo slovenski, ampak
neke vrste starodavno slovanski
narečje in da nimajo nobene zave-
sti, kar se tiče pripadnosti sloven-
skemu narodu ter želje in težnje
po sklopu v neodvisno nacionalno
povezavo z njim.

Njihovi argumenti so seveda v
vseh strani ranljivi, in človek bi
jim v odgovor lahko napisal pre-
cej debelo knjžico samo v pobija-
nje istih in v dokazovanje njih-
vih krivičnih naspotij.

Tisk v službi potvarjanja resnice

Da človek lahko vrže v javnost
potvrjeno resnico, recimo tudi
premišljeno laž, mora razpolagati
s primernim sredstvom. Temu na-
menu vzorno služi pri nas krajev-
ni italijanski tisk.

Prof. De Castro trditve, da u-
živamo Slovenci na Goriškem vse
jezikovne pravice tudi v javnih u-
radih, tako v ustnem občevarju,
kakor v javnih spisih, je tržaski
»Piccolo« takoj pobral za čisto zla-
to in v njo svojo italijansko jav-
nost pitaval, čeravno je prav »Picco-
lo« ponovnokrat na dolgo in širo-
ko pisaril, da nimajo naši občinski
svetovalci nikake pravice kaj ta-
kega zahtevati in jih obsojal kot
drzne protidržavne rovarčre, so-
vražnike Italije in italijanstva.

Smešna je seveda tudi trditve
vseh laških šovinistov, da govorijo
naši bratje v dolinah Režije, Tera
in Nadiže neko starodavno slovans-
ko narečje. S tako trditvijo si naj-
manj dvakrat ujedajo v jezik. Pr-
vič, ker s tem priznavajo, da so
naši bratje v tamkajšnjih dolinah
avtohtoni, drugič pa, ker se iz pr-
vega dejstva mora nujno izvajati
da naši bratje živijo tam že od mno-
ga, mnogo stoletij, ko Italije še ni
bilo.

V jezik pa si s tako trditvijo u-
griznejo tudi zaradi tega, ker iz-
nje nujno izhaja, da mnogo milio-
nov Italijanov, od severa do ju-
ga, taki niso, ker govorijo tako stra-
šno zavito narečje, da ga noben na-
veden Italijan ne more razumeti.

Resnica pa je ta, da vsak Slove-
nec dobro razume vsakega svojega
brata iz dolin Režije, Tera in Na-
diže! Čudno, kaj? Ali razne ita-
lanske osebnosti in častikarji ne
vedo, da so v prvem italijanskem
parlamentu morali rabiti tolmače
za taka italijanska narečja?!

Stara pesem o voditeljih

Ti nasprotniki ali sovražniki Slo-
vencev pa se najbolj smešijo, ko
pravijo, da se za svoje pravice ne
briga in postavlja preprosto slo-
vensko ljudstvo, ampak samo vodi-
telji političnih strank, kot sta fran-
tiska (ki je pravzaprav ni več, ker
je, kar se slovenstva tiče, vrgla pu-
ško v koruzo; njeni voditelji, vsaj
kolikor jih je bilo komunistov, so
pristopili k italijanskim neodvis-
nim socialistom) in Slovenska de-
mokratična zveza!

Tako je na zadnjem kongresu u-
stanove »Dante Alighieri« pravil
tudi prof. Diego De Castro.

Odkar Slovenci pod Italijo stav-
ljamo svoje upravičene zahteve po
zaščiti, smo vedno poslušali take
izjave. Tudi fašisti so tako trdili,
čeravno so gonili v konfinacijo in
v zapore ter na strelišča pretežno
večino slovenskih kmetov in de-
lavcev, pomešanimi seveda tudi z
razumniki, kajti pri nas Slovenceh
velja pravilo, da sta razumnik in
delavec ter kmet tesno med seboj
v sodelovanju, ko gre za narodne
pravice, ki si jih od nikogar ne
pustite teptati.

Ce tisti Italijani, ki pravijo, da
zahtevajo Slovencev ne postavlja
slovensko ljudstvo, naj pogledajo,
kako je pri Italijanih sedaj in ne-
koč, pa bodo morali žalostno ugo-
toviti, da bi »talije« danes sploh ne
bilo, če bi čakala, da jo bo njeno
preprosto ljudstvo zahtevalo. Saj
nas italijanska zgodovina uči, da
so Pisanecevi pohod proti Bur-
boncem kmetje pobili s krampi in
vili, da ne govorimo o nešteti-
h drugih primerih. Značilno je tudi
zgodovinsko dejstvo, da je napoli-
tansko ljudstvo hkrati vzključilo
prihajajočemu Garibaldiju in od-
hajajočemu burbonskemu kralju,
ker ni imelo prav nobene narodne
zavednosti!

Pa upor kardinala Ruffa in nje-
govih kmetov!...

Raje bi italijanski gospodje, ki
gori navedene trditve o Slovenceh
širijo, molčali in se svoje zgodovi-
ne kaj več učili!

Naš predlog

Mi, ki slovensko in italijansko
ljudstvo dobro poznamo, predlaga-
mo visokim italijanskim gospodom
sleden: dovolijo naj, da se sloven-
sko preprosto ljudstvo svobodno
porazgovori s preprostimi italijan-
skim ljudstvom, in gotovi smo
zmagati, kajti preprosto ljudstvo ni
šovinistično, ne pozna zahrbtnosti
in zlasti ne zna lažati!...

Krajevni italijanski tisk seveda
širi vsako laž o Slovenceh, tudi ti-
sto gori navedeno o brezbrzičnosti
slovenskega ljudstva. »Piccolo« od
7. t.m. pa nadaljuje s širjenjem
takih laži, ko vztraja na tem, da
nas Slovenci v Italiji vlada širo-
kogrudno ščiti, kar dokazujejo raz-
nore na šolskem poprišču. Pri tem
pa seveda molči o izganjanju slo-
venskih otrok iz slovenskih šol, o
namerni ukinitvi slovenskega raz-
reda v Krmini, o stalnem psova-
nju na Slovence od strani tiska in
ustrahovanju slovenskega življa
kateremu se zanika celo pravico do
svojeje jezika v vseh javnih ura-
dih in mu očitajo izdajstvo, ko se
teh svojih pravice hoče posluževati!

Kot tržaski »Piccolo«, tako sto-
tudi videmski »Messaggero Venet-
o« kar se Slovencev tiče, v službi
širjenja potvarjenih resnic. Tako
se v članku »Smobilitate il vitti-
mismo« od 7. t.m. sklicuje na ne-
ko brošuro, »Exposition des Te-
moignages sur le caractere slave de
l'Istrie«, ki naj bi jo bili Slovani
predložili pariški mednarodni ko-
misiji mirovne konference, ko se
je ta leta 1946 mudila v Juljski
krajini, in trdi, da je v brošuri za-
pisano, da je vseh obsojenih pred

posebnim sodiščem bilo 2907, in
sicer 2757 -italijanov in 150 Sloven-
cev in Hrvatov; da je vseh od i-
stega sodišča obsojenih na smrt
bilo devet, od katerih štirje Itali-
jani in pet Slovencev in Hrvatov.

Brošura se na vsak način, kot
pravi njen naslov, nanaša na Istro
in ne na vso Juljsko krajino. Po-
leg tega brošure nimamo pri ro-
kah, da bi se o resničnosti »Mes-
saggeroviha« navedb lahko iz nje
same preprčali, kajti ti podatki
so popolnoma zgrešeni, če se, kar
ne varjamo, nanašajo na vso
Juljsko krajino.

Samo do decembra 1941 smo Slo-
vencev in Hrvatov imeli na smrt ob-
sojene in ustreljene: Gortana, Bi-
doca, Marušica, Valencica, Miloša,
Ivančiča, Vadrnala Bobeka, Toma-
žiča in Kosa. Devet torej in ne pet!

Samo na štirih večjih procesih
smo Slovenci imeli 150 obsojenih
in če pristojimo še ostale, jih na-
štejemo kakih pet sto!

Samo italijanski komunisti so
mimo posebnega sodišča šlo deset
tisoč enot, kaj se govorilo o dva ti-
soč deset sto sedem obsojenih! Na
smrt obsojenih od posebnega sodi-
šča pa je bilo kakih 26 in ne samo
devet!

To zaradi točnosti podatkov, ki
jih »Messaggero Venet« vedno v
službi potvarjanja resnice, kaj rad

proti Slovencev priobčuje, ne da
bi se tega dejstva sramoval!

Koliko pa so Slovenci in Hrvat-
je žrtvovali med vojno prav dobro
ve tudi »Messaggero Venet«: 42
tisoč človeških žrtev, poleg požga-
nih domov, ponajčje celih vas!
Naj »Messaggero Venet« primerja
italijanske žrtve, vedno v zvezi z
vojnimi dogodki, ker jih sicer ni
bilo, z našimi navedbami, ter naj
kronološko ugotovi datum enih in
drugi žrtev, pa se bo moral pre-
pričati, da smo Slovenci in Hrvat-
je trpeli in žrtvovali vedno prvi
in neprimerno več kot Italijani!
Naj tudi kliče Italijane k spošto-
vanju vseh pravic Slovencev in
Hrvatov in šele potem naj govori,
da je treba s poudarjanjem, da
smo žrtve, končati!

Žrtve fašizma pozor!

Žrtve fašizma, ki bi imele pravi-
co do ugodnosti, ki jih zakon št.
96 od 10. marca 1955 predvideva,
opozarjamo, na določilo istega za-
kona, po katerem teče uživanje u-
godnosti od dneva, ko je zakon sto-
pil v veljavo, to je od 11. aprila
1955, če prizadeži vložijo prošnjo v
roku šestih mesecev od tega dne.

Končni rok za vlaganje prošni
pa je eno leto od vstopa v veljavo
navedenega zakona.

„Lahkomiselnost beguncev“

V uvodniku »Novega lista« štev.
66 od 25. avgusta t.l. beremo med
drugim tudi sledeče: »Lahkom-
selno so ravnali vsi oni, ki so po
podpisu londonske pogodbe bežali
čez mejo. Da so ostali lepo doma,
bi danes lahko potovali sem in tja,
delavci in uradniki bi bili še na-
dalje v svojih službah, ter živeli
mirno z družinami na starih domo-
vinih.«

Besede so sicer namenjene begun-
cem iz tržske cone B pod jugoslo-
vansko upravo, veljajo pa vsem
beguncem iz Titovine, in jih tu
tolmačijo, ker predstavljajo tipi-
čen primer sopotniške propagande
za komunističnega gospodarja na
vladi.

Lepo je »Novi liste« urejati v
udobnem kotičku kake kavarne,
kjer si tovariš urednik poljubno
lahko privoščiti dobro pijačo, doma
ga pa čakata okusno kosilo in ve-
čerja, saj je honorarja za truda
polno delo gotov! Lepo je na ta-
kem položaju begunce grajati in
jim dajati sopotniške nasvete; dru-
go pa je v komunistični diktaturi
živeti in si pri nezadostnem zaslu-
žku iskati hrano, obleko, perilo in
obutev ter previdno paziti, da te
režimska policija ne prime!

Le čudno se mi zdi to, da se so-
volistariji, ki drugim s sopotniško
modrostjo trpajo možgane, sami ne
vrnejo v Titovino, kjer so povečini
zelo veseli in udobno vsi živeli,
dokler je vladal še kraljevi dinar
stare Jugoslavije! Res čudna je ta
zgodba, ki bi ji lahko rekli tudi
zgodba klerokomunistov, ker se
hkrati izdajajo za klerikalce in s
svojim zadržanjem in pisanjem Ti-
tov komunistični režim podpirajo!

»Pred nedavnim je približno ena-
ko modrost dal v časopisih objavi-
ti tudi vodja goriškega begunskega
urada, ki je seveda obče znan no-
volistar, ko je stavil predlog, naj
se sestavi posebna komisija, ki naj
pripravi povratek slovenskih in
sploh jugoslovanskih beguncev v
komunistični raj, kjer se da živeti.

Tudi ta gospod, ki ni primeren,
da kot novolistar stoji na čelu be-
gunskega urada in dovoli, da ured-
nik »Novega lista« beguncem svo-
jo tiskano modrost vsiljuje, bi raje
pogledal okoli sebe. Našel bi kar
dva vsaka ubežnika iz Titovine, ki
se za nobeno ceno ne marata tja-
kaj povrniti. Saj nimata tistih pri-
viljejev, ki jih on uživa, ko obiš-
kuje Titovino. Oba sta poskusila,
kaj se pravi komunistična diktatu-
ra z vsemi krivicami, skrbmi, tr-
pljenjem in žalostjo, na drugi strani
pa demokratični svet z osebni-
mi svobodnostmi!

Radi bi slišali tudi besedo tiste-
ga vnetega novolistarja, katerega
brat trpi v Titovi ječi, obsojen na
dolga leta zapore. Kako bi se ta
žrtve komunizma izrazil o komu-
nistični diktaturi in o svojem bra-
tu novolistarju, hudemu nasprotni-
ku SDZ in zagovorniku komuni-
stičnega režima?...

Veljko

Obmejni promet in blaginja

Obmejni promet z malim trgo-
vanjem, kot ga videmski sporazum
predvideva, ne bo rodil zadovolji-
vega uspeha in blaginje. To pre-
pričanje prevladuje že danes, ko
človek trezno premisli in računa,
kaj in koliko bo s tistim malim
denarjem, ki mu je po sporazumu
dovoljen, lahko na eni ali drugi
strani meje kupil!

2400 din na mesec, in sicer za
enkratno ali pa za štirikratno po-
tovanje. Saj ne zadostuje niti za
prehranjo!

Mesa v Solkanu ne bo moči ku-
piti in ga prinesiti v Gorico, ker ga
še sami nimajo zadosti, kot vsi o-
čividci pravijo! Gnjat so po videm-
skem sporazumu v Solkanu že po-
višali na 1400 din. Vino pa že ve-
mo, da je drago!

Kmetje bodo morda bolj zado-
voljni, ker bodo smeli prinesiti kaj
več svojih pridelkov. V ostalem pa
se bo v večji meri razvil obiskov-
anje sorodnikov z običajno izme-
njavo kakih malenkosti.

Zato menimo, da bi se mera do-
voljene valute morala znatno zvi-
šati, da ne ostane sporazum samo
na papirju in da se ne zgodi kakor
s carine prostim pasom, ki ni re-
šil gospodarske krize.

ŠOLSKÉ VESTI

Na šolah s slovenskim učnim je-
zikom goriškega okrožja se bodo
vršili popravni izpiti čez I. II. in
IV. razred dne 20., 21. in 22. sep-
tembra t.l. izpiti čez III. in V.
razred pa po sledečem redu:

20., 21. in 22. septembra t.l. v
Gorici - ul. Croce in ul. Randac-
io, v Standrežu, Podgori, Pevni-
in St. Mavru;

23. in 24. sept. na Plešivem;
26. in 27. sept. v Jazbinah;

(Konec s 1. strani)

nah so postavili učitelje, ki naj bi
višje častnike in uradnike naučili
plesov in lepega vedenja pri mizi.
Na mesto »ljudskih kuhinj« so sto-
pili restavracije najrazličnejših
vrst, med njimi izredno luksuzne.

Po zdraviliščih so postavljali sa-
natorije in okrevališča z vsemi u-
dobnostmi. Vse pa je bilo tako ure-
jeno, da je vsak prejemal vse, od
blaga pa do sanatorijev, strogo po
činu. Načelo enakopravnosti se je
sprevrlo v skrajno neenakoprav-
nost. Takrat so po tovarnah vzdr-
ževali celo vrsto različnih menz.
Množica delavstva se je hranila z
navadnim kosilom. Za nameščence
je bila posebna menza pri pogrnje-
nih mizah in menza je obstojal iz
treh vrst jedil. Tretja menza je bi-
la namenjena inženirjem in akade-
mikom. Luksuzno opremljena z o-
bilnim in okusnim kosilom. Konč-
no je bila tu še menza za ravna-
telstvo in najvišje funkcionarje.

Tako je nastala zunanja slika ne-
ke nove buržoazije z meščanskim
načinom življenja. Ta slika pa je
bila varljiva. Če bi v Sovjetski do-
raščala v resnici neka nova buržo-
azija, potem bi upravičeno lahko u-
pali, da se bo »sovjetska vladavina
kaj hitro preobrnila. Nova bur-
žoazija bi morala kaj hitro spre-
meniti gospodarsko in politično

strukturo rdečega carstva. Na za-
lost to ni neko novo meščanstvo,
čepav je ta plast prevzela meščan-
ski način življenja, pač pa je ne-
kaj povsem drugega. Je to nov raz-
red funkcionarjev, ki v imenu dr-
žave upravlja proizvodna sred-
stva, ki so državna last. Ta »orga-
nizirajoča plast« je v stanju, da vr-
ši razdelitev dobrin v lastno kor-
nost. Je to povsem nov razred, ka-
tereja psihologija se šele oblikuje
in katerega razvoja ni mogoče še
oceniti.

Zuranje kaže sovjetska najvišja
plast zgolj razlike po činih. Kljub
temu je sovjetsko razumnostno še
vedno razkrojeno v dva dela: v
»staro« inteligenco in v »novo«, ki
je izšla iz revolucije. Nova inteli-
gencia in delavska aristokracija
dajeta prednost malomeščanskim
zmazkom in modi iz časov pred
prvo svetovno vojno. Če vprašate
današnjega sovjetskega komunisto-
kako to, da namesto »proletarske-
ga« špartanskega načina življenja
uvajajo odkrito meščansko udobje,
vam odgovori: »Nismo revolucije
sprožili zato, da bi prav tako sla-
bo živeli kakor pod kapitalizmom,
pač pa zato, da živimo prav tako
kot kapitalisti.« Tj pojasnjuje tu-
di zanimivo okoliščino, da v dana-
nji Sovjetski prevladuje moda iz le-
ta 1914. Komunistična gospoda ho-
če prav tisto, kar ji je ostalo v
spominu na »buržoazijo«. Prav za-
to so prišli do veljave staromodne
uniforme z zlatimi naramnicami -
tudi častniki in uradniki proletar-
skega in kmečkega pokolenja ho-
čejo izgledati kot »pristni« častniki
in uradniki, taki torej, kakršni
so bili tisti leta 1914 pod carjem.

»Stara« inteligenca in njen na-
raščaj sta drugačna. To je inteli-
gencia, ki danes največ zasluži. Ti
krogi ne kupujejo novega pohištva.
Ker ne najdejo ničesar, kar bi jih
moglo zadovoljiti, so se vrnili s
svojimi okusi za celo stoletje na-
zaj.

Kupujejo staro pohištvo prve
polovice prejšnjega stoletja. Takrat
je bil mahagoni tisti les, iz katere-
ga so izdelovali pohištvo za plem-
stvo in bogate trgovce. Tudi sedaj
je mahagoni zelo iskan les. Po so-
banah zastopnikov te plasti so raz-
stavljene omare in postelje iz ma-
hagonija in po stenah visijo stare
slike, akvareli in biedermaerske
miniature. Povsod prevladujejo ve-
zenine iz bisero, ki spominjajo na
čase pred sto leti.

POPRAVEK

Pod člankom »Polna svoboda
Slovencem« v »Demokraciji« od
preteklega tedna beri pravilno v
tretjem odstavku: »V maloštevilnih
občinah, kjer v neki meri Slovenci
živijo...«

V zadnjem odstavku istega član-
ka beri pravilno pa takole: »Ali
pa obstoja med Francozi v dolini
Aosta in med Nemci v dolini Gre-
soney ter Ladinci na Tridintin-
skem kako iredentistično gibanje...?

DAROV! Perin Josip daruje 1.000
lir za tiskovni sklad Slavka Ur-
šiča. — Najlepša hvala!

GOSPODARSTVO

BLIZA SE TRGATEV

Kdor je pravočasno trte žvepal
in škropil, ima lepo upanje na bo-
gato trgatve. Zalibog pa se je re-
bula v nekaterih briških legah o-
sula in je ne bo kot bi kmet prič-
koval.

Da pridelek pravilno spravimo
in ga ne pokvarimo, moramo pri-
praviti snažno klet in posodo. Eno
in drugo lahko že sedaj očistimo
in pripravljamo. Osmesti je v kle-
ti vse stene in tlak; vlažna mesta
potrositi z živim apnom v prahu,
ki popije vlogo. Stene pobelimo z
apnenim belečem, pomešanim z ne-
koliko modre galice.

Posoda pa mora biti čista zuna-
in znotraj. Zunanji del operemo z
vodo, ga posušimo v senci in nato
z lanenim oljem namažemo. Obro-
de pobarvamo s črnim lakom ali
pa z minijem.

Notranjost posode pa vsakih ne-
kaj let ostravimo z masekama kamna
(grampa), ker se v njem skrivajo
razne škodljive glivice kisa in za-
vrelce, ki utesnejo vino pokvariti.
Na vsak način velja pravilo, da po-
sodo, tudi tisto, ki smatramo za
zdravo, z vrelo vodo in sodo raz-
kužimo, predno jo napolnimo mo-
šta. Na vsakih 6 do 7 hl prostornin-
ne vlijemo 20 do 25 litrov vrele
vode s pol do en kg sode. Ko sod
tako razkužimo, ga operemo s čis-
to vodo.

Sod, katerega je plesnoba že glo-
boko zajedla, moramo iz kleti od-
straniti. Če pa je plesnoba samo
še površna, sod znotraj očistimo.

Kisel ali od zavrelce okužen sod
ozdravimo z vrelo vodo in sodo,
in sicer v gori navedeni količini. To
moramo ponavljati, dokler sod ne
ozdravimo.

Dobro sredstvo za pokvarjene so-
de je tudi žveplena kislina Sana-
ton, živo apno. Prvega dobimo pri
Vinoagrariji v Gorici, ki daje tudi
tozadevna navodila.

V kleti moramo vse železne dele
stiskalnic, mlincev in vse druge
posode z železno ščetko ostrgati
rjavine in jih z belim lakom po-
mazati, kajti most, ki pride v doti-
ko z železom, počni!

Trgatev pa moramo pričeti, ko je
grozdje popolnoma dozorelo. To se
zgodi, ko grozdni pecelj olesen in
trtno listje zbledi, to je porumeni!

Razume se, da grozdja ne sme-
mo pobirati, ko je mokro od dežja
ali od rose.

(Se nadaljuje)

Tovarna pohištva

PRINČIČ

KRM IN
Tel. 32 Cormons

Pri menih na Sv. Bernardu

(Pismo izletnika v Švico)

Na dvorišču zavetišča na prelazu Vel. sv. Bernarda je med zimov, ki so bili zgrajeni pred 800 leti, na ducate avtomobilov z vsega sveta. V bližini gospodarskega posloja so v pečino zabetonirani stebri najvišje žične železnice na sedežu na svetu. Izletnike potegne žica z višine 2470 metrov, kjer soji zavetišče še 400 metrov navzgor na samo konico Chenalette, v bližini Montblanca in 27 ledenikov. Tehnika je obvladala vršace, ukrotila sneg in led.

Samostanski predstojnik g. Girod ljubezno pripoveduje, da je prelaz prehodan samo štiri mesece v letu, nato pa vse zopet izgine pod debelo odejo snega. Življenje pa tudi v tej beli samoti ne preneha, čeprav je težavnejše in nevarnejše. Brezposelni, turisti, ubežniki, cariniki, mešaji, včasih jih je do petdeset dnevno, potujejo tudi ob zimskem času in ob najslabšem vremenu skozi prelaz. Zatekajo se v zavetišče na zasluženi odpočitek. Menihi skrbijo, da posebno revni popotniki ne trpijo lakote in žeje. Potrebni pa nudijo tudi obutev in oblačila.

Kamenito, sivo poslopje zraven kapele čuva, kar je narava v zadnjih desetletjih pustila na človeški minljivosti. Dve sto mrtvih, ki so jih poživljali menihi izvelik iz pod snega na prelazu Sv. Bernarda. Mraz in na kisiku reven višinski zrak, to ohranja trupa skozi desetletja. Počasni pa se miriči le sušijo in razpadajo v prah. V tej skalnati samoti niti ni dovolj zemlje, v katero bi pokopavali žrtve hribov.

Odkar je proš Bourgeois zavetišče moderniziral, vpeljal centralno kurjavo, električno razsvetljavo in telefon, in odkar dovažajo hrano, bolniške pripomočke in drugo s tovrstnimi avtomobili in ne več z nosilnimi mizli, je življenje prijetnejše. Tudi popotniki uživajo ob azapirih mesecih vse prednosti modernizacije. Osem kilometrov je dolga proga plazov na cesti prelaza. Če preti resna nevarnost, telefonirajo menihi opozorila v sosedne vasi Bourg, Saint Pierre ali Saint Rhemy, in šele ko mine nevarnost plazov, obvestijo telefonično prebivalstvo, da je prehod ceste na prelazu zopet mogoč.

Vedno kadar se popotniki pozimi odpravijo na pot čez prelaz, se javljajo telefonično. Nasproti jim prihiti menih, novinec ali samostanski sluga in jih vodi po snegu ob signalnih drogih do višine prelaza. Ob cesti na prelazu so postavljene v primernih presledkih telefonske kabine in iz njih popotniki, ki ga ogrožajo vremenske nevarnosti, lahko kliče na pomoč. Tak poklic sproži v zavetišču poplah. V takih primerih spremlja reševalce tudi eden izmed dvanaestih psov - bernardincev, kolikor jih še premore zavetišče.

»Naši, ki so rešili toliko človeških življenj, se bodo že kmalu u maknili moderni tehniki,« je pripomnil eden izmed menihov.

Tudi v teh dneh sredi avgusta kaže topolmer opoldne 16 stopinj C, pozimi pa se živo srebro skrči do -30 stopinj C. Prav to podnebje in z njim povezani napori so izurili misijonarje za delo v divjih neraziskanih predelih kitajskega in prepovedanega Tibeta. Za enajst misijonarjev s Sv. Bernarda je od l. 1932, odkar so se menihi posvetili tudi misijonskemu delu, odšlo v Tibet.

Cela vrsta mladih novincev, ki sedaj delujejo v zavetišču, namerava na misijonsko delo v Tibet. Ta novica je tudi razširila glas, da

nameravajo menihi zapustiti oskrbovališče na Vel. sv. Bernardu, kar pa ni res. Menihi bodo tudi še nadalje opravljali svoje človekoljubno delo.

Prehod čez prelaz Vel. sv. Bernarda je za slovenskega popotnika.

ki ljubi gorske vršace, posebno do živette. Želim, da bi ga uživali še drugi slovenski vozači.

Indijo je odkril - Poljak

Goa je košček zemlje, ki ga danes pozna že sleherni čitatelj časopisa. To je zadnji ostanek mogočnega portugalskega kolonialnega cesarstva na obali Sprednje Indije, ki vzbuja poželjeve Nehrujeve Indije. Prav tako je tudi znano, da je na tem mestu Vasco de Gama odkril indijsko celino l. 1497-98. Vendar to ni bil prvi Evropejec na indijskih tleh.

Ko se je karavela portugalskega raziskovalca zadržala pred obalo, so jo obkrožili čolni domačega rujačevega prebivalstva. Nobenih s viražnih namenov niso kazali, z zna-

ki pa so izražali željo, da bi se razgovorili redi a poveljnikom. Na ladjo je splezal belec, ki so ga takoj pripeljali pred začudenega poveljnika Vasca de Gama. Razgovor med belcem pa je bil težaven, belčev jezik je bil raziskovalcem neznan. Belec je bil namreč Poljak. Končno sta se možakarja za silo sporazumela z nekaj latinskimi besedami.

Ta Evropejec je bil Poljak iz mesteca Gniezna, ki je po dolgih pustolovskih potovanjih preko Ukrajine, Kavkaza in Perzije dospel v Indijo. Prvotno se je nameraval posvetiti trgovskim poslom. Dežela pa mu je tako ugajala, da se je kaj kmalu naselil med domačini in priučil njihovega jezika.

Vasco de Gama se je posluževal njihovih uslug pri natovarjanju hrane in drugih potrebščin. Ko je admiral razobesil portugalsko zastavo v dokaz, da se je polastil dežele, in želel odpluti dalje, je smatral, da bi mogel Poljak iz Gniezna okrniti slavo portugalskega odkritja in ga zato ni hotel pustiti v deželi Goa. Z zvijačo ga je zvalil na krajsvo vožnjo po morju kot povračilo za storjene usluge. Povsod ga je uporabljal za tolmača. Ko pa je Poljak zahteval, da ga odpusti k svojemcu, se je admiral najprej izgovarjal, da je izgubil orientacijo, pozneje pa ga je vklestil v verige. Odlikoval ga je z raznimi naslovi in kolajnam, s katerimi je razpoglašil kot podkralj, odzval pa mu je svobodo za vedno.

Kot ujetnik vzhodnoindijskega zavojevalca je Poljak iz Gniezna umrl na visokem morju in z običajnimi maritimi častmi so ga prepustili morskim valovom.

Jordanija za vzor

Mlada dežela med Rdečim morjem in Sredozemljem, Jordanija, je še pred kratkim preživljala težke čase. Najprej so umorili kralja Abdalaha, nato se je prestolu odpovedal kralj Talal. Nenadoma pa je dežela gospodarsko zaživela. Gradbeno delavnost v prestolnici Amman, kjer je bilo v letih 1941-42 precej jugoslovanskih letalcev, je postala izredno živahna. Ameriška pomoč je mnogo pripomogla h gospodarskemu vzponu. Z novimi namakalnimi napravami računajo, da bodo prideli dvignili za 40 odstotkov.

Tudi jordanska valuta se imenuje dinar. S kapitalom 15 milijonov dinarjev bodo spremenili v rodovitno polja med gorami ležečo dolino, ki meri v dolžino 100 km, v širino pa 3 do 45 km. Sosedno Palestino se še niso sporazumeli o izkoriščanju mejne reke Jordana.

Največja bogastva Jordanije pa so ležišča fosfatov. Ko bodo pričeli z izkoriščanjem tega bogastva, bo Jordanija zalagala z umetnimi gnolji ves Srednji vzhod. Prav tako nameravajo zopet izkoriščati ogromne zaklade kemičnih surovin, ki so razporejene v vodah Mrtvega morja. Izraelci so po svojem odhodu vse naprave uničili.

Velike težave povzročajo Jordaniji slabe in nezadostne prometne zveze. S palestinsko vojsko je dežela odrezana od Sredozemskega morja in skoro celotni uvoz mora preiti libanonskega Beiruta. Prav zato se sedaj vlada trudi, da bi zgradila luko Aqaba na Rdečem morju. Potrebna pa je zgraditev 250 km dolge ceste, ki naj središče države poveže z morjem.

Dežela ima vse pogoje, da se postavi na noge s pomočjo ameriških kreditov za pomoč gospodarsko nerazvitim deželam.

Kakor spiš, takšen si!

Opazujte enkrat, kako spite v postelji! Morda to ni tako lahko, ker je opazovanje med spanjem nenavadno, s tujo pomočjo pa le gre. O tem, kdaj in kako dolgo spite; ali vaš mišični sistem posteljo že kmalu po večerji in ste zato že ob jutranji zori pokoncu; ali ste med onimi, ki se ne morejo spraviti spat pred popolnočnimi urami in jo zato tako radi potegnijo tja do določanih ur, o tem smo govorili pred časom tudi v »Demokraciji«. Takrat smo že nakazali, da je tudi tega telesa med spanjem za človeško zdravje pomembna.

Drži med spanjem pa pripisujejo ameriški psihologi celo določene značilnosti in pri tem razlikujejo pet glavnih vrst in vsaka od njih označuje čisto svojstven človeški tip:

1. vrsta. Kdor se v spanju zvije kot mačka in z brado pritiska na kolena ter se z užitkom rad zakopije pod odejo, spada — po tej razvrstitvi — med nepogumne ljudi; katerim izgleda prihodnost mračna in temna. Taki ljudje se radi izogibajo odgovornostim in zavračajo krivdo za lastne neuspehe na druge. So zelo nezaupljivi. Z godenjanjem opravljajo svoje dolžnosti in le kot klopčiči zviti v postelji se dobro in varno počutijo. Ne ugovarjajte, da je to nesmisel! Lega teh ljudi v postelji je podobna drži otroka v materinem telesu. V podzavesti odkrivajo svojo željo, da bi jih nekdo zaščitil, da bi se držali materinega krila, da bi bili na varnem kot embrioni.

2. vrsta. V to vrsto spadajo ljudje, ki leže diagonalno čez posteljo. Zelo lepo! Ti ljudje jemljejo življenje zelo lahko, teškočam pa pogumno gledajo v oči. V splošnem so zelo širokoprčni in zaupljivi. Seveda jih življenje včasih tudi ogoljufa, vendar ne izgubljajo vere v človeka. So dobri zakonski tovariši. Pri delu in v družbi so prikljubljivi. Ljudje jih radi vabijo v goste. So to veseli, srečni ljudje.

3. vrsta. Sem spadajo ljudje, ki radi spijo na trebuhu. To ne pomeni nič dobrega. Njihovo življenje bi prav lahko potokevalo srečno in zadovoljno. Namesto tega pa so svojem okolju pokazali hrbet. Z glavo tiče v pesku, oziroma v blazini. So samotarji, družbo sovražijo. So sebični, nestrpni in razdražljivi. Ti ljudje so včasih naravnost grozoviti.

4. vrsta. V to skupino spadajo ljudje, ki radi spijo na hrbtu. To so nemirneži. Preveliki idealisti, ki radi sanjarijo z odprtimi očmi. Sedanje življenje jih dolgočasi. Vselej se časov, v katerih ne bo nobenih problemov, ki bi preganjali njihove romantične sanje. V svojih občutkih so omahljivi, ker iščejo v svojem sočloveku ideal, ki ga ni.

Njihovo neprestano iskanje po dovršenosti je nenastljivo. Take ljudi v resnici lahko pomilujemo.

5. vrsta. Sem spadajo tisti, ki spijo na strani, roka pa je zakopana v blazini. S tem razodevajo v podzavesti potrebo po ljubezni in prijateljstvu. Namesto da bi ta svoja čustva odkrito razkazovali, so sramežljivi v odnosu do nasprotnega spola. Pri delu pa so izredno pridni in navdušeni zlasti ob začetku nekega novega zaposlenja. Posedujejo voditeljske sposobnosti in imajo izrazit občutek za izbiro prave poti.

V vzpodbudo in tolažilo pa je treba pripomniti, da v teku osem ur spanja spremeni telo lego do štiridesetkrat. Osnovna lega pa je vendarle odločilna za uvrstitev, kakršno uporabljajo ameriški psihologi.

OD TU IN TAM

Neka ameriška letalska družba je uvedla na progi Chicago - New York letala, ki so namenjena zgolj moškim potnikom. Ti se lahko v teh letalih sezujejo, odlagajo jopiče, kadijo, pijejo in se pristo pogovarjajo; skratka, počenja vse, česar jim v ostalih letalih ni dovoljeno.

Pri neki sodni razpravi v Dortmundu na Nemškem so obravnavali zadevo nameravanega zastrupljenja. Obtoženec je zatrjeval, da je žrtvi postregel zgolj z uspalnim praškom, ki so ga pri preiskavi tudi našli. Sodnik, državni tožilec in zagovornik so napravili po nekaj polkovskih požirkov iz skodelice kave, v kateri so raztopili tri uspalne praške. Prepričati so se hoteli o resničnosti obtoženčevih navedb. Kmalu za tem so morali obravnavo prekiniti zaradi splošne utrujenosti in zasplosti sodnega dvora.

Francoska padalka Odette Rousseau je pri višinskem odskoku 8600 metrov postavila nov svetovni rekord. Drzna padalka je v prostem padu drvela 8200 metrov. Padalo je odprla šele 400 metrov nad zemljo. Dosedanji svetovni rekord z višine 7246 metrov so leta 1952 postavili v Rusiji.

Zivnozdravnik dr. Hussar v Južni Afriki si je udomačil mladega leva. Prijatelj mladiček je svojemu redniku usak večer splezal za blazino in mu toliko časa lizal plešo, da je doktor zaspal. Čez nekaj tednov so pričeli na pleši poganjati lasje in dr. Hussar se zopet lahko postavil za košto frizuro. Zdravniki menijo, da je rast povzročila masaža.

ŠPORTNI DROBIŽ

Rekli so:

»Ne grem z droga, dokler Udine se ne bo zopet sprejela v A ligo,« je dejal 22-letni mladenič, ki je sredi Vidma splezal na drog. Pri sebi je imel samo belo-črno majico (simbol kluba) ter protestno tablo. Deževalo je, ljudje so vabili fani, naj spleza z droga, a ni pomagalo. Sele policiji je uspelo, da je končala to brez dvoma edinstveno manifestacijo v nogometnem življenju. Poleg tega so v Vidmu imeli tudi nogometno zborovanje; govoril je neki poslanec, trgovine pa so bile ves čas govora zaprte. Pa tudi to ni pomagalo. Udinese (in z njo Catania) je tudi po mnemu prizivne komisije kriva vseh očitanih dejanj in verjetno nihče več ne bo rešil obeh moštev. Namesto njiju so sprejeli med najboljše Spal in Pro Patrio.

»Niti za trenutek nisem dvomil v našo zmago,« je izjavil v nedeljo v Genovi Franjo Mihalič ob koncu štetnega teka po mestnih ulicah za zlato Malranov pokal. Partizan iz Beograda je letos že drugič zmagal s Pavlovičem, Cerajem in Mihaličem v tej pomembni dirki, v kateri je nastopilo štirideset moštev iz Italije, Jugoslavije, Francije in Nemčije. Šestnajst kilometrov dolga proga je bila obrobjena z dvema nepretrganima vrstama občinstva. Zmagovitemu teku obeh jugoslovanskih štetet (drugo mesto je zavela Crvena zvezda) je prisostvovala vse mesto. Mihalič je takole končal svojo izjavo: »Meni tek po tlaku ne škoduje, ker se pripravljam za maratonski tek po ulicah Melbourne na bližnjih olimpijskih igrah.«

»Rad plačam tisoč dolarjev, če lahko streljam na jelena,« je dejal neki nemški lovec na jugoslovanski lovski razstavi v Nemčiji. Njegovemu mnenju so se pridružili še drugi prisotni bogati gospodje. In tako so sklenili kupčijo: 1000 dolarjev, to je približno 630.000 lir, v zameno pa dovoljenje za streljanje na jelena. Kljub temu, da še ni sezona, so samo v Nemčiji našli sto ljudi, ki so pripravljani žrtvovati tako visoko vsoto, da lahko gredo na lov za jeleni po jugoslovanskih gorah.

»Koliko spominov« se je zamislil Frane Matošič v sredo večer, ko je nastopil na bolonjskem stadionu v enajstletni Hajduka proti Bologna. »Takrat smo igrali izvrstnega nogometa,« je nadaljeval priletni jugoslovanski nogometaš, ki je svoje čase bil profesionalce v vrstah Bologna. Tamkajšnje občinstvo ga še ni pozabilo. Dokaz za to je bilo dolgotrajno ploskanje na njegov fačun.

POD ČRTO

NIKOLI NI PREKASNO!

Nikoli nisem zatrjeval, da sem junak na zobozdravniškem stolu. In vendar pravi moj zobozdravnik, da obstojajo bajnoslovna bitja — brez živcev. On mora to že vedeti. Vsekakor jaz ne spadam med te redkoosti človeškega plemena in se moram zato vedno ogledati za kakim simpatičnim in blagim zdravnikom. Takega sem tudi vedno našel in postala sva si prijatelja. Za to pa sem si moral dovoliti, da se mi je kot človeku in trpinu posmihal na zobozdravniškem stolu; tako se je zgodilo tudi zadnjič.

»Ne, ne-e-e-e,« sem grgljal med vrtanjem. »Stanko, že zopet pozabljaš, da ima vsak človek drugačno občutljivost dražljajev. Pri meni se to prenaša neposredno v samo središče živčnega ustroja in... stoj... počakaj no malo! Zarežal se je posmešnovalno, kakor vedno pri takih mojih razlagah in je dobrohotno vključil majhne odmore med svoja žokanja po mojih ustih. Velikodušno mi je postregel z obilnimi kozarci sveže vode za izplakovanje.

Ni se pa mogel premagati, da mi ne bi posolil pod nos pripovedke o nežnih damah, ki so prav na tem stolu prave levine v primerjavi z menoj. S temi svojimi zbob-

ljeji je zadel naravnost v črno mojo občutljivost. Reci Kraševcu, da je baba isto kot on, pa je slabše, kakor če se mu toča usuje na terasno gorojce. Oči so mi kar belo zaplesale in mi obstale na njegovem zobovju. Zobovja! Možak ima tudi zobe; nikoli nisem o tem razmišljal.

»Kaj pa storiš ti, Stanko, če te bolijo zobje?« sem ga vprašal svetlohinsko.

»Jaz? Zobobola pa jaz ne poznam! Se nikoli se mi ni kaj takega pripetilo.«

»A tako,« sem si ponavljal na povratku domov in si krepko pritiskal robc na razbolelo lice. Zato se lahko posmiha svojim pacientom. Verjetno tudi pokojni Stalin ni vedel kaj je zobobol, če ne bi svojim podložnikom tudi s to ljudsko pridobitvijo vtepal marksizem v glave. Ampak, ubogi Stanko, če tudi njega enkrat opazi zobobol, njega, ki nima s tem nobenih izkušenj. Dejal je, da ne, da ne, da ne, da zaide stvar tako daleč, kakor to dopuščajo gotovi pacienti, in sploh ima on kot strokovnjak vse možnosti, da pravočasno...

Nekaj tednov kasneje sem našel prazno čakalnico. Na v vratih pa je visel napis: »Zobozdravnik je ta teden odsoten.« Vendar sem vstopil v ordinacijo. Stal je sredi sobe z debelo čeljustjo. Zobozdravnik z oteklo čeljustjo! »Moraš k

zobozdravniku!« sem mu svetoval resno in zaskrbljeno. Strmel je name in stokal. »Tako daleč bi stvar ne smel zanemarjati,« bil sem poln sočustvovanja, »v resnici Stanko, pojdi vendar k zobozdravniku!«

»Oh,« je dejal, »ta mi tudi ne more pomagati.« Beseda je obvisela v zraku, umolknila sva. Prišel sem prizanesljivo in s spoznanjem, da Stanko ni zobozdravnik, pač pa, da ga boli zob kakor tebe in mene. »Stanko,« Obupano je odmahnil z desnico. Nagovarjal sem ga kot malega otroka. Končno sem ga spravil do poklonnega tovariša in ga držal za vlačno roko.

Doživel sem največje zmagoslavje v svojem življenju: videl sem zobozdravnika, ki se je tresel pred zobozdravniškim svedrom. In to mi je pomagalo, kajti odločil sem se, da bom tudi sam poskušal z naštvom, danes se ne, pač pa prihodnjič. Nikoli ni prekasno!

Pepi Grinta

ZRELOST LJUDI

Dozorelost jabolka kaj hitro ugotovimo, potreben je zgolj krepak ugriz, in vsa prička (izostane) kar sama po sebi. Kdaj pa dozori človek?

Pri štirih križih, pravi moj prijatelj Boris. Na tem bo že nekaj

resnice, boste dejali, in prav zato sklepam, da se tu v vam leta vrtijo tam okrog. V ostalem sem povsem vašega mnenja; tudi sam sem namreč štiridesetletnik.

Moj brat pa ni tega mnenja. S tridesetimi leti, pravi, je človek že povsem dozorel. Ste že uganili; prav ta mesec je dopolnil trideseto leto. Kako naj ocenimo njegovo sodb? Mi štiridesetletniki bomo že bolje vedeli od njega; kaj se vam zdi? Kako sva bila mlada s tridesetimi leti — ne bom rekla zrelega, vendar od dozorelosti še precej oddaljena! Najboljši dokaz, da sva zahajala v zmoto, ko sva se prištevale med dozorele. Saj se še spominjate?

V ostalem pa tudi moj dobri prijatelj Jožko ni najinega mnenja. Dobrohotno se smeja in učenomaže z glavo. »Ne,« zatrjuje, »prava zrelost prihaja šele s petdesetimi leti in nič poprej!« Menda mi ni treba razlagati, da je star petdeset let.

Kje leži torej resnica? Mnenja so tako različna. Da bi prišel resnici do dna, sem vprašal starih Viktorja, ki je te dni izpolnil devdeseto leto in je duševno in telesno še vedno krepak, kakor to tako radi zatrjujemo. Našel sem ga prav slabe volje, in tega je bil kriv njegov prijatelj Pepi. Jezil se je nad njegovimi nazori.

»Predno se človek izreka o takih stvarih,« je dejal, »bi moral le počakati na potrebno zrelost.«

»Ampak,« sem ugovarjal, »gospod Pepi je vendar že prekoraj osemdeseto leto.«

»Saj to je tisto,« je zaničljivo ugovarjal gospod Viktor, »on je še čisto nezrel krkolin, ki ga ni jema-ti resno. Pred izpolnjenjem devdesetih letom bi si človek ne smel prisvajati pravico za sodb o takih zadevah.«

Ce človek stvari tako gleda, potem mu postane marsikaj razumljivo. Dejal bi, da si lahko razložijo celoten potek svetovne zgodovine. Kajti, kdo pa doseže devdeset let? Potem se res ne smemo čuditi, če vodijo svet zgolj nezreli ljudje.

Dostavek. Izmed nezrelih so samo dvajsetletniki izvzeti. Ti so najzrelejši; tako zrel kakor je človek z dvajsetimi leti, ne bo nikoli več v življenju, in četudi bi dosegel starost sto let.

Pa še nekaj. Današnji časi so rodili ljudi, ki so kakor oskurži, ki na drevesu nikoli ne dozori, pač pa šele na tleh ali na polici. To bi se reklo, da dozori šele v grobu, med totalitarci je vsako leto bogata letina oskuržev. Sad pa v zadnjih desetletjih očitno pojema. Hvala Bogu!

V E S T I s T R Ž A Š K E G A

Zaslužen pokoj kraških komunistov

Pasja vročina, ki že delj časa parni naš kameniti Kras, je tudi komuniste prisilila, da si v senci lepših spominov na preteklost nabere novih moči za negotovo bodočnost, ki — kljub vsem tihim željam posameznih rdečih poštenjakov — ne obeta nikake "progresivnosti" več... Razen tedenskih partijskih sestankov podeželskih celic in sekcij, kjer malomarno prežvekujejo še stokrat premlate "steme" o upravičenosti ali neupravičenosti sovjetske politike do Tita in njegovih tukajšnjih udobno življenjskih nameščenec, dalje o raznih podvigih na kulturno-bojnom in agitacijskem področju, predvsem v zvezi z upadanjem števila koristnih bedakov in s kaj slabimi uspehi, ki jih beležijo pomehkuženi odseki za "rekrutacijo" novega partijskega "materijala" med mladino, ni nikake dejavnosti več.

Ali je temu resnično vzrok vročina ali stoji morda pred naročeno likvidacijo svojih kompromitiranih podjetij v slučaju, da pride do formalnega razpusta slavnega Kominforma in s tem do avtomatičnega prepleskanja »delavskih« partij ter prisilnega odhoda elitnih »demokratov« z nevarnimi nalagami v podzemlje? Vsekakor bi »spremembe« ne smele dolgo izostajati, ker so za prihodnje leto napovedane volitve in bodo naši udnariki morali krepko pljuniti v roke, če bodo hoteli svoje volivce prepričati, da imajo sveto pravico do dejanske povezave s titofašisti, do katerih jih veže staro prijateljstvo in najemniško ustrahovanje ljudi z ugrabitvami in uboji, ki so in ostanejo najslavnejše pridobitve nedavne preteklosti.

Vsekakor bodo pred temi tveganimi posli tudi njihovim lastnim pristašem potrebni izurjeni specialisti, da jim preperejo skisane mozgane. Kako se bo pa to »upravljanje« pri njihovih in titovskih bivših volivcih, je seveda drugo vprašanje...

Devinsko opozorilo

V zadnji številki »Demokracije« smo na goriški strani čitali zanimiv in poučen članek, ki krepko razgalja nečestno »poslanstvo« novopečenih Titovih »katolikov« v zamejstvu. Pri tem se človeku nehoti vsiljuje vznemirajoče vprašanje, do kje sme segati naročeno in plačano rovarjenje komunističnih sopotnikov in kje bi mu morale biti postavljene — v skupno korist katoliške in narodne stvari — točne meje! Po vsebini navedenega članka sodeč, se dr. Besednjak s tožbo v roki bržkone zaganja v kako vidno katoliško osebnost naše m. njšine na Goriškem, ki je kdaj v »Katoliškem glasu« brez oklevanja in strahu opozorila slovensko javnost na nevarnost petokolonjskih — od komunistov podprtih — podvigov, ki imajo očiten namen, da spodkopajo ugled in zaupanje ljudi v vsako gibanje, ki se čisto in pošteno bori proti komunistični ku-gi, ki je našemu narodu doma tr v zamejstvu povzročila toliko gorja. Toda stvar ne zanima samo to

žitelja, ampak vso našo javnost. Zato pričakujemo, da pride na mo-rebitni razpravi kjerkoli do popolnega razčiščenja in da se zlorabljanje katoliškega imena od strani točno identificiranih kom. sopotnikov za vselej neha!

Bonja šempoljskih komunistov proti č. g. dekanu

Prejeli smo iz Šempolaja: Komunistični »Primorski dnevnik« je v dobrem tednu časa priobčil v zvezi s policijsko prepovedjo titovskega pevskega koncerta na dan cerkvenega opasila predzadnjo nedeljo v Šempolaju kar tri članke, od katerih zasluži posebno pozornost oni, ki je izšel prejšnji torek 30. avgusta. V tem članku najdeš tolikšno pestrost, da se v nji le težko znajdeš. Tu se namreč prepletajo: kultura s sabotažo, koncert s policijo, ogorčenje s pokopališčem, starost z »mladostjo« — prvi labirint komunistične babilonije...

Vse besedičenje pa ima en sam jasen cilj in namen: zmanjšati ugled tamkajšnjega č. g. dekana! Njemu skuša anonimni člankar naprti intervencijo za prepoved mitinga itd. itd. V prvem članku 28. avgusta (kjer stoji beseda Bog zapisa na malo začetnico: bog!) se piše, da nekam pohlevno »zgrajša« nad upravičenim gospodovim negodovanjem zaradi motenja glavnega cerkvenega praznika in se pri tem samo sklicuje na kulturo,

ne da bi seveda upošteval dejstvo, da je za cerkveno opasilo določena ena sama nedelja v letu, medtem ko jih za koncerte in zabave nikomur ne zmanjka. V drugem članku, o katerem govorim uvodoma, pa je komunistični čarodej tako besen, da očita č. g. dekanu, zaradi njegovega doslednega in premo-črtnega stališča (ki je med drugim tudi v skladu s cerkvenimi predpisi) celo pomanjkanje smisla za slovensko kulturo in mu »mladostno« svetuje, naj... »pusti svoje mesto kakemu mlajšemu duhovniku...« Po kakšnih funkcijah vse hrepeni njegova »ljudsko demokratska« fantazija: rad bi bil vedno mlad (za stare zahteva odločitev!), rad Slovenec, rad komunist, rad vernik, rad škof... In kako se rad po vaseh ljudem vsiljuje. Vsi bi mu morali delati zapovedano (!) reklamno in celo v cerkvi bi njegovi »tovariši« morali imeti monopol, kot da bi naši ljudje ne vedeli kolikšne in kakšne zasluge imajo komunisti prav na tem področju! Mi — in a nami vsi dobri šempoljski verniki — pa dobro vemo, koliko dobrega je č. g. dekan storil na dušnopastirskem in narodnem polju v dolgih letih svojega službovanja in smo mu za vse to hvaležni. Zato je bes njegovih nasprotnikov prav toliko kilav in smešen, kakor je kilava in smešna njihova komunistična »kultura!« In ta ne bo prevladala, kajti, če bi prevladala, bi ves svet postal eno samo veliko brezno...

Titova življenjska raven?!

Gospod urednik!

Pred dnevi sem neke bral, da je Tito v nekem svojem govoru ugovoril, da se je življenjska raven v njegovi Jugoslaviji dvignila v primerjavi s predvojnimi časi.

Jaz se s socialnimi in gospodarskimi vprašanji poklicno ne ukvarjam in moje šolsko znanje je na teh področjih isto kakor Titovo. Oba sva torej nestrokovnjaka, če ravno pravijo, da je bil Tito nekoč sindikalist, ki pa se je bolj zanimal za politično-revolucionarna vprašanja, kakor pa za praktična socialna in gospodarska razmišljanja. Kot računar pa sem bil v ljudski šoli in v gimnaziji vedno prav dobro ocenjen.

Avgusta meseca sem obiskal brata neke v Sloveniji. Je preprosti delavec, ki s svojimi petdesetimi leti še ni prišel na zeleno vejo poroke in lastnega doma. Tudi on je dober računar. Pred vojno je kopal v strugi Ljubljane in zaslužil minimalno mezdo 40 dinarjev na dan ali 1040 dinarjev na mesec. Danes je tovarniški delavec in zasluži 37 dinarjev na uro ali 7696 dinarjev na mesec.

Ta moj brat je l. 1938 kupil za svoj mesečni zaslužek 343 kg do-brega in okusnega enotnega kruha, danes ga kupi pri Titu s svojim mesečnim zaslužkom 162 kg. Ne sprašujte, kakšen je ta kruh! Bele-

ga kruha si je l. 1938 nakupil moj brat za svojo takratno plačo 260 kg, danes ga dobi za svojo današnjo plačo 85,50 kg. Govedine si je l. 1938 lahko nakupil 104 kg, danes pa polnih 19,20 kg. Pomislite, da je meso v Jugoslaviji v primerjavi z našimi razmerami razmeroma najcenejša prehrana.

Moj sorodnik je bil l. 1937 uradnik s tremi leti državne službe in z mesečno plačo 1800 dinarjev, danes ima v isti službi 21 let službe in zasluži na mesec 12.300 dinarjev. Tudi on je samec. L. 1937 se je hotel poročiti. Za opremo prvotnega izdelka spalnice iz orehove korenine so takrat zahtevali 17.000 din. Službi bi moral zanjo nekaj več kot deset mesecev, danes stane ista spalnica 240.000 din. Prisluzil bi si jo komaj v 19 mesecih.

Po tem vzorcu lahko vsak sam izračuna, za koliko je Tito v svoji Jugoslaviji »dvignila« življenjsko raven prebivalstva. Če bi tako postopal z uredniki »Primorskega dnevnika«, »Sotca«, »Gospodarstva« in »Novega lista«, bi ti zaslužili povprečno na mesec po ca 22.528 lir. Račun izvršimo takole: Plača po ljubljanskem merilu je 12.300 din, to je 256 kg (48 din za kg) enotnega kruha. Ta kruh je v Trstu po 88 lir, kar znaša 22.528 lir. »Primorski dnevnik« — in z njim popolnoma soglašam — zahteva minimalno plačo za Trst 60.000, to je 682 kg enotnega kruha. Ta stane v Ljubljani 32.736 din. To velja za kruh, industrijski izdelek pa so tam absolutno dražji kot tu. N. pr. ključavnica »Yale« stane v Trstu L 1200, v Ljubljani 4500 din. Tih 32.736 din, ki pa še dolgo ne pomenijo 60.000 lir, »Primorski dnevnik« in »Gospodarstvo« ter »Novi list« za lastnega brata ne zahtevajo. Res bi tudi debelo pogledali, če bi urednikom l. okt. podelžbo na kuvertami po 22.528 lir...

Ali se Vam ne zdi, g. urednik, da bi Tito bolje storil, če bi o življenjski ravni, ki je najnižja na Zahodu, raje molčal. Jaz nisem strokovnjak, kakor tudi mi on, jaz nisem državni poglavar, on pa je sicer ne po volji naroda, pač pi bajonetov, je pa le, vsaj v tem trenutku, Tito je res astronomsko dvignil »življenjsko raven« sebi in svojim, zato pa se je tako strahotno znižala ostalim Jugoslovanom.

Peppi z Grete

Šolske vesti

Na Višji realni in klasični gimnaziji v ulici Lezzaretto Vecchio 9-II traja vpisovanje učencev za šolsko leto 1955-56 od 1. do 25. septembra vsak delavnik od 10. do 13. ure. Podrobnosti so razvidne na oglasni deski.

Popravni izpiti se začnejo v torek 6. t. m. ob 8.30 s pismenim iz-pitom iz slovenščine. Zrelostni izpiti se začnejo 19. septembra.

Ravnateljstvo Državne nižje sred-nje šole v Trstu sporoča, da je rok za vpisovanje od 1. do 20. septem-

Komunistični pravniki, filozofi in zgodovinarji

Pred časom je zgrajeni komin-formist ob neki priložnosti prisegel, da imajo v uredništvu »Delu« juriste, filozofe in zgodovinarje. Morda je vse to res, pozna pa se tega presneto malo ali nič. Med pravnike so včasih prištevati tudi državne tožilce; v komunističnih državah pa je med »ljudskimi tožilci« pravno znanje zgolj reakcionarna navlača. Zato se nam zdi, da kurzive v zadnjem »Delu« pod naslovom »Nedosednost antikomunistov« ni napisal pravnik, pač pa »ljudski tožilec« iz vrhpoljskega komunističnega vseučilišča. Le take vrste »pravnikov« lahko skotijo dogmatično obtožnico naslednje vrste:

...Nočejo slediti zdravi pameli (namreč »patentirani«, a že davno falirani antikomunisti pri »Demokraciji«). Pri tem bi skromno pripomnili, da v našem uredništvu ni faliranih študentov! In po svojem lastnem preudarku grajati ali hvaliti; rajši se slepo podrede direktivam nadrejenega središča... To središče je namreč samo propa-gandna agencija velikih ameriških in angleških fabrikantov topov, letal... Kako krasna popevka članov ljudskih sodišč in NKVD! Se pokojni Berja bi je bil vesel... No, na Zahodu pa je treba še nekaj več argumentacij in manj gostilniškega žargona za javnega tožileca, ki je na Vzhodu vaška klepe-

tulja in klavniški mesar obenem. Glede »političnih in narodnih izko-reninjenec« pa naj se revolucionarni zaslužkarji in vojni dobičkarji pri »Delu« kar pošteno primejo za nos in vprašajo: 1) Kdaj so zamenjali nekdanje politične izkaz-nice z današnjo partijsko legitimaci-cijo in 2) koliko je komunističnih celic v mestu in okolici, kjer se razpravljajo v slovenščini. Če jim je spomin opešal, jim ga bomo ob priložnosti osvežili. Tudi seznam izkoreninjenecv imamo pri roki.

Nam so vsi fabrikanti topov in letal prav toliko vredni kot huj-skaške kuhinje KP. Skoda in Zbro-jevka pa tudi ne zaostajata za A-meriko, saj sta po vojni — po ko-munističnih uradnih statistikah — povečala proizvodnjo za 246 odst. v primerjavi s proizvodnjo Bene-ševske republike. Tudi sovjetski in pripralniški komunistični fabrikanti orožja in municije menda niso »industriji uspevalnih praškova«.

Filozof pri »Delu« zasluži vsekaj kor popravni izpit iz logike. Jasno je, da zahodni svet ve — in mi smo z njim soglasni v veri — da se je TAKTIKA sovjetske zunanje politi-ke obrnila za 180 stopinj, ne pa tudi STRATEGIJA, ki je ostala do danes nespremenljiva. Sano »no skromno vprašanje: Ali se je ko-munizem odrekel ali se ni svetovni revoluciji? SE NI! S kakšnimi sred-stvi jo bo poskušal uresničiti? S fabrikanti orožja in municije! To je logika, g. filozof; s palmovo vejico in golobi g. Picassoja ne bo svetovnih revolucij! To mora biti znano vsekemu partijskemu pri-padniku.

Pa še nekaj o zgodovinarju pri »Delu«, ki takole razlaga zgodovino ZSSR: ...Kar se tiče natočev-anih razlik v raznih dobah sovjetske zunanje politike, pa gospodi pri »Demokraciji« nujno priporočamo, da si ogledajo kakšno objek-tivno zgodovino...

No, pa si ogledimo raje kar zgo-dovinska dejstva, kakor pa čaka »objektivno« zgodovinsko knjigo, saj so dogodki ljudem, ki so pre-koračili 25 let, še v svežem spo-minu.

»ZSSR in njeni voditelji so bili vedno za mir in mirno sožitje med narodi.« pravi »Delo«, mi pa bomo zgodovinske dogodke razvrstili kar po časovnih zapovrstnostih:

1) Sept. 1939 so voditelji ZSSR naravnost v hrbet napadli Poljsko in si po končani drugi svetovni vojni osvojili dobro polovico njene-ga ozemlja z nad 15,5 milijonov prebivalcev. Nato so s pomočjo rdečih bataljonov podredili vsa poljska država, na čelo vizitinske vojske pa postavili sovjetskega maršala. Tega niso dosegli niti s palmovo vejico, niti z mirovnimi golobi...

2) Leta 1940 so voditelji ZSSR napadli Finsko in si osvojili Kare-lijo.

3) Sept. 1939 so si ti »miroljub-ni« voditelji najprej nasilno pri-svojili litvansko okrožje Vilno, na-slednje leto pa celotno Litvo.

4) L. 1940 so si isti »miroljubne-ži« nasilno prisvojili samostojno državo Estonijo.

5) Istega leta in na isti način so pobasali tudi tretjo baltičsko drža-vo Latvijo.

6) L. 1940 so ti dični voditelji skupno s Hitlerjem zbarantali Be-sarabijo, ob koncu vojne pa se po-lastili še Bukovine in dela Molda-vije ter vso Romunijo vključili v svoj izkoriščevalski gospodarski in nasilniški socialni stroj.

7) Isto se je zgodilo s pomočjo rdečearmejevcv in NKVD z Bolge-rijo.

8) Enaka usoda je doletela so-se-dno Madžarsko.

9) Od Češkoslovaške so »miroljubni« voditelji ZSSR odšepili Podkarpate in l. 1948 z nasiljem podredili vso državo sovjetskim plačancem.

10) Ista usoda je po milosti Krem-lja doletela Jugoslavijo.

11) Prav tako se je zgodilo s svo-bodo Albanije.

12) V letih 1945-48 so voditelji ZSSR nagnali pripravnice na Gr-čijo, in tu so jo po končnem pre-bujanju Zahoda prvič dobili po grabežljivih prstih.

13) Vzhodna Nemčija in do pred kratkim del Avstrije sta bili de-ležni podobne »miroljubnosti« s so-se-dic s strani sovjetskih voditeljev.

Od 12 evropskih držav, ki so jih sovjetski voditelji napadli v zad-njih 15 letih, so tri izginile v celo-ti v sovjetsko malho.

V Aziji sovjetski voditelji niso bili nič manj »miroljubni«. Pri-la-stili so si:

1) Velik del Mongolije;
2) Del Mandžurije;
3) Tamo Tuvo;
4) Severno Korejo;
5) 25. junija 1950 so posredno napadli Južno Korejo;

6) S sovjetskim orožjem in sov-jetskimi vojaškimi svetovalci so sovjetski »miroljubni« voditelji po-stavili na Kitajskem na oblast ko-munistično manjšino;

7) Sovjetski voditelji so zanetili komunistični upor v Indokini;

8) Svoje prste so sovjetski vo-ditelji mešali po Gvatemali, po Ti-betu, po Sundskem otočju, po Ma-laji, v Laosu in še kje drugod po svetu.

To so dejstva, dejstva nasilja in krvi. To so ofenzivni ukrepi za do-sego končnega cilja: svetovne re-volucije. Vse drugo je zgolj taktič-no slepomišenje plačencev svetov-ne revolucije.

Sovjetski voditelji so v resnici bogato poskrbeli za to, da »pate-ritiranim, a že davno faliranim an-tikomunistom pri »Demokraciji« ni-dar ni šla in tudi danes ne gre v račun sovjetska zunanja politika.« Res je, gospodje pravniki, filozofi in zgodovinarji pri »Delu«, samo neumna teleta drvijo prostovoljno v klavnico. Teh telet pa je čedalje manj, in to vam napenja trebušno votlino. Obljubljamo vam pa po-novno, da bomo postali resnično »falirani antikomunisti« v trenu-tku, ko bodo sovjetski voditelji pre-klicali »svetovno revolucijo«, raz-veljavili zgodovinske zapovrstnosti zadnjih 37 let, zavrgli azijsko dik-taturo, ustvarili in obnovili demo-kracijo in postali zopet ljudje. Do-kazi za to pa niso smehljaji Hru-ščeva, niti odprte vožnje z avtomobi-li, pač pa poravnava vse težjih računov nasproti človeštvu in nje-govemu dostojanstvu. Priložnosti za te dokaze je obilo in precej smo vam jih kar tu lepo našli.

Da se za konec poslužimo še va-ših besed: »Če bi bila, postavimo, popolnoma odpravljena — vsakršna mednarodna napetost in bi bila za daljšo dobo (zakaj) pa samo za daljšo dobo in ne za vedno — verjetno zaradi svetovnorevolucionarnih ci-ljev« odstranjena nevarnost vojne, bi ostali — dodajemo mi — komu-nistični zaslužkarji brez zaposle-nja... Kakšna škoda!

TVRDKA S KOLONIALNIM BLA-GOM, jestvinami in raznim i-šče mladega potnika, že večje-ga odnosno začetnika, z dobro voljo, za Trst in okolico.

Ponudbe poslati na upravo »I-sta pod značko: »Zastopnika«.

MALA DRUŽINA (dve osebi) išče služkinjo pošteno, zmožno hiš-nih del.

Ponudbe poslati na upravo li-sta pod značko: »Služkinja«.

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU

ponovno sprejema v Barkovljah, ul. Cerreto 13, prtilčje, vsak dan od 16. do 18. ure. - Tel. 32-537

Vespa

125, 150 in 150 G. S. KUB. CM
NA OBROKE IN PROTI TA-
KOJSNEMU IZROČILU.

Vespe

ORIGINALNI NADOMESTNI
DELI »P I A G G I O«

PRODAJNA AGENCIJA:
TRST, UL. S. FRANCESCO 46
TEL. 28.940

Mizarji
kmetovalci
podjetniki
Deske smreko-
ve, macesno-
ve in trdih lesov,
trame in par-
kete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441
T R S T
Viale Sonnino, 24

Izlet SDZ na Koroško

Preteklo soboto in nedeljo se je vršil še tradicionalni izlet SDZ in pevskega zbora »A. Tance« iz Na-brežine. Tudi letos smo si izbrali prelepo Koroško za cilj našega dvodnevne izleta. V soboto v zgodnji uri je udoben avtobus od-peljal 56 izletnikov v najlepšem razpoloženju. Po kratkem pristan-ku v Pontebbi ter po hitro opravljenih formalnostih na meji, smo že pred poldnevom prispeli v Beljak, prvi cilj našega potovanja.

Po izvršnem kosilu v hotelu »Posta« smo si nekoliko ogledali mesto in še pred 15. uro smo se odpeljali v Annenheim, postaja žične vzpenjače za goro Kanzel, od koder smo se potem dvignili na še višji vrh Gerlitz — z dvema vzpenjačama. Tu, na 1950 m visokem grebenu, smo občudovali pod seboj vso Koroško, le žal, da je bil zrak v dolini nekoliko meglen. Ko smo se dodobra vse naokoli na-gledali ter po okrepčilu v visokem gorskem hotelu, smo se po isti po-ti spet spustili v dolino, od koder nas je avtobus odpeljal k večerji v Beljak. Po večerji se je v restavraciji »Hotel Posta« razlagala naša ubrana slovenska pesem, kjer je pevski zbor »A. Tance« zapel več lepih narodnih in umetnih pesmi. Prenočili smo istotam. Drudi dan, v nedeljo, smo se že pred 9. uro odpeljali naprej proti Celovcu, kjer smo se med potom ustavili v Po-rečah ob Vrbskem jezeru, biseru lepe koroške zemlje. V Celovcu smo se ustavili le dobro uro, nakar

nas je avtobus odpeljal v prekrasno Rožno dolino. Pot nas je vodila mimo Svetne vasi, Bistrice, Sveč, Podgorja, Sv. Jakoba v Loče. Cesta ni bila preveč udobna, a lepa dežela je to odtehtala. V Ločah ob Baskem jezeru so nas že čakali v gostilni Pušnik, kjer so nam pri-pravili res izvrstno kosilo. Kmalu se je okoli nas zbralo več domači-nov. Ni preostajalo drugega, kot da pevski zbor zopet zapoje nekaj pesmi. Pod vodstvom g. Pertota je prišel zbor s pravim koncertom naših pesmi. Ob vsaki pesmi se je navdušenje dvignilo tako, da nas ob uru odhoda niso pustili odpoto-vati ter so vedno zahtevali, da še nekaj zapojemo. Pevci so ugodili, tako da se je naša pesem na Pušni-kovem dvorišču razlegala še pozno popoldne. Končno je bilo le treba odriniti, ker na programu je bil še kratek pristanek na Vrbi.

Slovo je bilo zelo prisrčno, vsem domačinom je bilo zelo žal, da ni-smo mogli še ostati. Tisti popold-nar bo ostal vsem udeležencem v najlepšem spominu.

Odpeljali smo se nato mimo Ba-skega jezera v Rožek in v Vrbo, ter po kratkem odmoru nato dalje v Beljak, od koder smo po večerji spet zasedli naš avtobus, ki nas je nato potegnil proti domu.

Res krasen izlet, ob najlepšem vremenu, kjer smo videli mnogo lepega in novega, kjer smo se srečali z našimi brati, bo ostal vsem udeležencem v prav prijetnem spo-minu.

Izletnik